

РЕЗЮМЕТА НА НАУЧНИ ТРУДОВЕ

**ЗА УЧАСТИЕ В КОНКУРС ЗА ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНАТА ДЛЪЖНОСТ
„ДОЦЕНТ”**

по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...(Теория и методика на физическото възпитание), обявен в "Държавен вестник", бр. 42 от 12.05.2020 г., от Югозападен университет „Неофит Рилски” за нуждите на катедра „Теория и методика на физическото възпитание” към Факултета по педагогика

Благоевград

2020

РЕЗЮМЕТА

на публикациите на гл. ас. д-р Невяна Докова Докова

участник в конкурс за академичната длъжност „Доцент” по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...(Теория и методика на физическото възпитание)

Резюмирани са 24 публикации, представени за рецензиране от Научното жури, определено със заповед на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски”. Публикациите са обособени в секции, както следва:

- две монографии – една самостоятелна и една в съавторство;
- един учебник и две учебни пособия в съавторство;
- една самостоятелна студия;
- 18 публикации в сборници и списания в България и чужбина – пет самостоятелни и тринадесет в съавторство, от които на пет първи автор.

I. МОНОГРАФИИ

1. **Докова, Н., (2017) Образователните функции на физическото възпитание, УИ: „Неофит Рилски”, Благоевград, ISBN: 978-954-00-0145-6; стр.127**

Идейно, монографичното изследване е пряко свързано с дисертационния труд, като доразвива и надгражда концепцията за образователните функции на физическото възпитание в началното училище. В тази връзка изследователската визия, представена в монографичния труд, е насочена към следните основни моменти:

- Първо: изучаване образователните функции на физическото възпитание в началното училище, с цел експериментално изследване на тяхното въздействие с различни по характер дидактически методи и похвати върху познавателната активност и нивото на спортна образованост на учениците;
- Второ: изследване образователното съдържание и организационната структура на системата за физическо възпитание в началното училище у нас и в чужбина;
- Трето: разглеждане на проблема за приемствеността между предучилищното и училищното физическо възпитание като базисна основа при формирането на спортната образованост на подрастващите.

В контекста на гореизложеното можем да допълним, че интегративната същност на училищното физическо възпитание и възможностите на този процес

да развива както двигателно, така и познавателно учениците, като същевременно оказва положителен ефект върху тяхното здраве, предопределя актуалността и социалното измерение на настоящото монографично изследване.

Предварителните проучвания показаха, че физическото възпитание винаги е било част от системата за образование и възпитание на подрастващите, но същевременно ни дадоха основание да смятаме, че не са разкрити изцяло възможностите за реализиране на неговата образователна същност по отношение формирането на физическа (спортна) култура (грамотност) у учениците. Това ни дава основание да издигнем тезата, че учебно-възпитателният процес по физическо възпитание в началното училище би бил значително по-ефективен и с по-голяма полза за бъдещото личностно развитие на учениците, ако се реализират комплексно и пълноценно неговите образователни функции.

Анализът на фактологията, в теоретичен и приложен аспект, във връзка с проучваната проблематика, очерта и предметната област на изследването. Накратко, тя може да се дефинира като изследване същността на образователните функции и разкриване възможностите за тяхната реализация в практиката на училищното физическо възпитание в началния етап на основната образователна степен.

Така очертаният ПРЕДМЕТ на изследването и необходимостта от пряката му връзка и съподчиненост с ОБЕКТА на изследването налага да формулираме като такъв физическото възпитание в началното училище като специфичен педагогически процес и неговите възможности за развитие на познавателните способности на учениците чрез реализиране на образователните му функции.

В контекста на така декларираните научни намерения **целта** на настоящото изследване е насочена към оптимизиране на учебния процес по физическо възпитание в началното училище чрез проучване, систематизиране и експериментирание на различни подходи и възможни методически решения за по-ефективна реализация на неговите образователни функции.

В структурно отношение монографичното изследване включва предговор, три глави, заключение и литературни източници.

В предговора на книгата е обоснована социалната и научната актуалност на разглеждания проблем, както и методологическите компоненти на изследователската концепция.

В **глава първа** е направен теоретичен анализ по отношение мястото на образователните функции в теорията и практиката на физическото възпитание (исторически преглед). Разгледани са целта и задачите на физическото възпитание, като са очертани някои съвременни аспекти, характеризиращи постановката и съдържанието на обучението по предмета в началното училище у нас и в чужбина.

В **глава втора** е разгледан въпросът за приемствеността между предучилищното и училищното физическо възпитание като основа за изграждането на физическа култура на подрастващите още от ранна детска възраст. Представена е целевата ориентация на образователното направление

„Физическа култура“ в контекста на последните нормативни промени. Обърнато е също специално внимание на материално-техническото, методическото и кадровото обезпечаване на физическото възпитание в детската градина.

Глава трета е посветена на експерименталното изследване и резултатите, получени от него, като е направен опит да се вникне по-дълбоко в същността на образователните функции на физическото възпитание и на тази база да се разкрият по-ефективни педагогически похвати и решения за целенасоченото им и комплексно реализиране в началното училище.

Като принос може да се определи предложеният *Модел за реализиране на образователните функции на физическото възпитание в началното училище* с представените основания за разработване, концептуални параметри и методически указания. Приносен момент в разработката е и *педагогическата идентификация на нормативно обусловените фактори и дидактическите условия, засягащи осъществяването на приемствеността между предучилищното и училищното физическо възпитание. Друг приносен момент е и направената класификация на функциите на предучилищното физическо възпитание в унисон със съвременните аспекти и нормативни промени в предучилищното образование.*

2. Костов, К., Н. Докова, Ст. Кинов, (2017) Физическото възпитание в началното училище, Благоевград, ISBN: 978-954-00-0110-4;

Идейната концепция на монографичното изследване е насочена към следните основни моменти:

➤ Първо: разкриване интегративната същност на физическото възпитание в началното училище и експериментално изследване на неговите многопосочни функции като организиран спортно-педагогически процес и дейност за целенасочено въздействие върху развитието на учениците от начална училищна възраст;

➤ Второ: изследване организационната структура на системата за физическо възпитание в началното училище у нас и в чужбина;

➤ Трето: изследване влиянието на фактора “насоченост на професионалната квалификация” върху реализацията на отделните функции на физическото възпитание в началното училище;

➤ Четвърто: иновационен поглед към средствата, методите и формите на занимания с физически упражнения;

➤ Хармонизиране на развитието и на контрола в процеса на обучението по физическо възпитание и спорт.

В контекста на горепосоченото можем да предположим, че многобройните разновидности на двигателната активност са в основата на хармоничното развитие на подрастващите и са гаранция за комплексното въздействие на физическото възпитание като педагогически процес и дейност при изграждането на детската личност. Отчитайки факта, че възпитанието и развитието на подрастващите е многостранен процес, правилно провежданото училищно физическо възпитание е значим и комплексно действащ фактор в този процес.

То влияе пряко или косвено не само върху останалите компоненти на развитието, но се допуска, че е и важен фактор за тяхното хармонизиране. Нашите целенасочени предварителни проучвания показаха, че в гамата от психолого-педагогически средства за възпитателни взаимодействия и въздействия върху учениците физическото възпитание в началната училищна възраст има строго специфична роля в днешните условия на обучение и начин на живот. Очевидно е, че няма друга дейност и фактор, който може така пряко да влияе и променя някои от параметрите на физическото, двигателното и психоемоционалното развитие и да подобрява способностите за управление на собствените движения, опирайки се на триадата “необходимо – полезно – приятно”. Посоката на развитие на съвременното общество е такава, че ролята на целенасочената двигателна активност на подрастващите ще се повишава все повече и повече като незаменима алтернатива на всички останали дейности в училище и извън него, свързани предимно с интелектуални усилия и двигателна недостатъчност.

В началното училище всички останали учебни дейности имат преди всичко строго определени познавателни цели и задачи, свързани предимно с подчертано умствено (сензорно, мисловно) натоварване, повишен психоемоционален стрес и ярко изразена двигателна пасивност. Единствено физическото възпитание, като организиран педагогически процес и дейност, е призвано, а и разполага със средствата за това, не само да задоволява естествено-биологичната потребност от движение, но и да хармонизира двигателната и интелектуалната активност на учениците. Казаното дотук ни дава основание да издигнем тезата, че образователно-възпитателният процес в началното училище би бил значително по-ефективен, при условие че се използват пълноценно възможностите на физическото възпитание не само за положително въздействие върху психофизическото развитие на учениците, но и за установяване на здравословен баланс между различните училищни дейности.

В унисон с разглеждания научен проблем, **ОБЕКТ** на монографичното изследване е *физическото възпитание, анализирано като социално явление, осъществено като целенасочен педагогически процес и реализирано с най-различни спортни дейности в образователната система на началното училище*, а **ПРЕДМЕТ** – разкриването и изучаването на неговата интегративна същност, многопосочните му функции, както и средствата, методите и формите за неговото оптимално реализиране като процес и дейност, заедно с контрола на тази дейност.

В контекста на така декларираните научни намерения **ЦЕЛТА** на настоящото изследване е свързана косвено с усъвършенстването на учебно-възпитателната работа по физическо възпитание в начална училищна възраст по отношение както на учебното съдържание и методиката на обучение, така също и по отношение квалификацията на учителя.

В монографичното изследване постигането на тази цел разглеждаме във връзка с необходимостта от **обосноваване на физическото възпитание като сложно биосоциално явление, процес и дейност, разкриване и**

експериментална проверка на многопосочните му функции, както и от представяне на педагогически решения за оптималното използване на средствата, методите и формите на физическо възпитание в училищната практика с малките ученици, заедно с контрола на цялата тази дейност.

В предговора на книгата сме обосנוвали, от една страна, необходимостта от подобно изследване, а от друга - замисъла и научните ни основания за прилагане на холистичния подход при изследване и представяне на ползваните източници, научна литература и изведените на тази база концептуални научни тезиси и педагогически решения.

В глава първа се представя богата информация за физическото възпитание като явление, процес и дейност, за възникването и развитието на неговата теория и практика, като са очертани ясно състоянието и тенденциите в развитието на съвременното физическо възпитание в началното училище на базата на редица нормативни документи с национален и международен характер.

Във втора глава на труда е разгледан въпросът за същността на физическото възпитание и е представен концептуален модел на неговата интегративност, като са аргументирани философската, биосоциалната и психолого-педагогическа му същност. Представени са редица експериментални етюди, доказващи наличността и многопосочността на въздействията върху учениците, свързани с тяхното морфофункционално и личностно развитие.

Третата глава е посветена изцяло на двигателната активност като фактор на развитието със своите количествени и качествени характеристики и физическото натоварване като неин най-характерен белег.

В четвърта глава са разгледани обстойно трите най-важни и опорни „стълба“, върху които се изгражда цялата методика на физическото възпитание, а именно **средствата, методите и формите**, наред с основополагащите и дидактическите принципи на физическото възпитание.

Глава пета е посветена на двигателното обучение и двигателните способности на учениците от начална училищна възраст, като са посочени необходимите знания относно средствата и методите за тяхното развиване в начална училищна възраст.

Шеста глава разглежда въпроса за контрола на резултатите от провежданата учебна работа, като е обърнато специално внимание на системата за оценяване постиженията на учениците, контрола върху физическото натоварване и физическата годност с оценка на нейната хармоничност, както и представените регресионни модели за измерване и прогнозиране с тестова батерия за нейната проверка и оценка.

Като приносен момент в разработката, а на тази основа и очакван професионален резонанс, може да се посочи *разширяване на теоретико-методологическата база за анализ на физическото възпитание в социално-педагогическите му измерения като явление, процес и дейност и обогатяване на възрастовата теория и методика на физическото възпитание с нови гледни*

точки относно същността и многопосочните въздействия на физическото възпитание върху учениците от начална училищна възраст.

II. УЧЕБНИЦИ И УЧЕБНИ ПОМАГАЛА

- 3. Костов, К., В. Маргаритов, В. Цветков, Н. Докова, Ст. Кинов, М. Клечоров, (2019) Теория и методика на физическото възпитание, Благоевград, ISBN 978-954-00-0193-7; стр. 246**

Учебникът е разработен в съответствие с бакалавърските програми по „Теория и методика на физическото възпитание“ за студентите от спортните специалности в държавните университети. Може да се използва също така и от студентите в специалностите „Предучилищна и начална училищна педагогика“, „Начална училищна педагогика и чужд език“, „Специална педагогика“, както и от учителите по физическо възпитание и спорт от I до XII клас. Наред с основния програмен материал са включени и теми, даващи иновационни познания за физическото възпитание и спорта като социални явления и целенасочена двигателна дейност, които могат да се ползват както от студенти и специализанти в магистърски и докторски програми, така също и от широк кръг специалисти, интересувани се от спортната педагогика.

Настоящият учебник е структуриран и подреден логически в три части. В първата част се разглеждат общите въпроси на теорията и методиката на физическото възпитание, свързани със запознаването и изясняването на фундаменталните категории и понятия в тази област на знанието. Разгледани са също така принципите, методите, формите, основните и допълнителните средства за реализиране на организиран учебен процес или на самостоятелни занимания с физически упражнения и спорт. Втората част е посветена изцяло на особеностите при използването на физическите упражнения и реализирането на този процес в предучилищна и училищна възраст. В третата част се разглеждат някои въпроси, свързани с подготовката на студентите за реализиране на научноизследователска дейност, както и с организацията и реализацията на тяхната практическа подготовка и самостоятелна работа за постигане на необходимата компетентност за един бъдещ учител по физическо възпитание и спорт.

Акцент на авторското участие в учебника е разглеждането на физическото възпитание като явление, процес и дейност чрез представен концептуален модел на неговата интегративност (глава втора). Направена е също класификация на функциите на училищното физическо възпитание, като са посочени техните същностни аспекти и възможности за реализация в практиката.

Друго авторско участие е представено в самостоятелна глава, разглеждаща теоретико-методическите особености на предучилищното физическо възпитание (глава осма). В съдържателен план е поставен акцент върху целта, задачите и функциите на физическото възпитание в предучилищна възраст. Обърнато е

внимание на спецификата при прилагането на средствата, методите и формите на физическото възпитание в предучилищна възраст, като са посочени и съответните методически указания.

4. **Авторски колектив, Програма „Чуден свят“ Книга за учителя за IV подготвителна възрастова група 6-7 години, (2018), Просвета, София, ISBN: 978-954-01-3548-9**
5. **Авторски колектив, Програма „Чуден свят“ Книга за учителя за III подготвителна възрастова група 5-6 години, (2018), Просвета, София, ISBN: 978-954-01-3547-2**

Авторското участие в програмната система „Чуден свят“ е свързано с разработването на педагогическа технология за реализиране на образователно направление „Физическа култура“ в трета и четвърта възрастова група. Представените теоретико-методически насоки и планираното годишно тематично разпределение са в унисон с нормативните промени, касаещи регламентирането на нов ДОС по отделните образователни направления, увеличаване на времето за целенасочена двигателна активност в детската градина и включването на повече елементи от спортните игри в съдържанието на предучилищното физическо възпитание.

Програмната система „Чуден свят“ се основава на интегративността по отношение на съдържанието, което е разработено тематично, като темите за всяка седмица от учебното време са общи за всички образователни направления. Този подход дава възможност за разкриването и реализирането на междупредметни връзки в хода на учебно-възпитателния процес.

По отношение на образователното направление „Физическа култура“ са планирани по 96 педагогически ситуации за трета и четвърта подготвителни групи, предимно от ядрата „Естествено-приложна двигателна дейност“ и „Спортно-подготвителна двигателна дейност“. При съблюдаване на системния и интегрален подход са конкретизирани съответните теми и очаквани резултати за всяко занимание. Предвидени са и методически указания, които да са в помощ на детския учител. Обърнато е и специално внимание на целенасочената работа за развиване на двигателните качества на децата и измерването на тяхната физическа дееспособност.

III. СТУДИИ

6. **Dokova, N., (2018) The pedagogical process of the physical education in the elementary school (comparative-historical analysis), Physical Education, Sport, Kinesitherapy Research Journal, 3(1), Art.1, ISSN: 2534-8620 (Online), pp.01-15;**

В студията е представен сравнително-исторически анализ на развитието на организираната и целенасочена двигателна активност от древността до наши

дни. Направена е историческа ретроспекция на нормативната уредба и съдържателните характеристики на учебния процес по физическо възпитание в началното училище. Изведени са основните тенденции по отношение на мястото и предназначението на педагогическия процес по предмета „Физическо възпитание и спорт“ в образователната система.

Направената кратка историко-хронологическа справка ни дава основание на обобщим, че в периода на утвърждаване на физическото възпитание като учебен предмет, неговото съдържание има предимно образователна и нравствено-възпитателна насоченост. Научните търсения през този период са свързани предимно с процеса на обучение и разработването на принципи и методи за подпомагане на училищната практика. С развитието на теоретичната мисъл и научноизследователската дейност физическото възпитание започва да се разглежда от многопосочен спектър с акцент върху биологично-градивното въздействие на този педагогически процес. Спортът навлиза широко в училищното физическо възпитание. Понятия като висока моторна плътност, обем и интензивност на натоварването в урока стават едни от водещите показатели за неговото качество. Започналото след 1989 година преустройство на системата по физическо възпитание довежда до нов подход в процеса на обучение по предмета, насочен предимно към повишаване ролята на образователната насоченост като определящо условие за формиране физическата култура на ученика. С приемането на Закона за предучилищното и училищното образование и въвеждането на нови ДОС за общообразователната подготовка, съвременният облик на училищното физическо възпитание се свързва с насочване на усилията за повишаване не само на образователния му статут, но и на неговото оздравително-профилактично и социално значение за физическото усъвършенстване и личностното формиране на подрастващите.

Като приносен момент тук може да се посочи извеждането на процесуален модел, характеризиращ комплексната същност и въздействие на физическото възпитание като учебен предмет.

IV. СТАТИИ В БЪЛГАРИЯ И ЧУЖБИНА

Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация

- 7. Kostov, K., St. Kinov, N. Dokova, B. Kostova (2016) Adaptation of 7-8 year old pupils to physical loads with a fixed dosage , *Journal of Physical Education and Sport*, 16(1), Art 42, ISSN: 2247-806X(Online), pp. 264-268;**

Основната цел на изследването е установяване на адаптационните способности на сърдечно-съдовата система към физическо натоварване с определена дозировка със следния характер и продължителност: интензивност

70-80% и времетраене до 1 минута; интензивност 50-70% и времетраене до 3 минути; интензивност 30-50% и времетраене до 5 минути. За измерване на пулса използвахме специални спортни тестери (пулсомер), с които регистрирахме промяната в пулса по време на бягане, както и за петминутен период на възстановяване. Обработихме статистически получените резултати, като за тази цел използвахме идеята на проф. Кр. Кръстев (1998) за въвеждане на така наречения коефициент на "измерване на пулса". Това означава разстоянието, изминато в метри, съответстващо на един сърдечен удар в момента на натоварването. Този коефициент нарекохме коефициент на адаптация (КА).

Въз основа на направения анализ установихме, че момчетата показват подобри адаптационни способности в сравнение с момичетата. И при трите режима на натоварване разликите между двата пола по отношение на КА са статистически значими, което се доказва и от други подобни изследвания. Във всичките три цикъла с подчертана интензивност, стойностите на пулса варират около аеробно-анаеробната граница за тази възраст, определена от физиолозите около 180-190 удара/мин. Коефициентите на адаптация (КА) обаче показват най-добри стойности на 200 м бягания, с тенденция на влошаване с увеличаването на разстоянието. Въпреки че при момичетата периодът на възстановяване е малко по-дълъг, и при двата пола пулсът достига началната си точка в края на първата минута. Нещо повече, след това, в края на петата минута, дори пада под първоначалните си стойности. Факт, който според нас е резултат от повече психоемоционални причини, които водят до по-високите му стойности в началото преди бягането (120-130 удара/мин.). В подкрепа на това предположение можем също да посочим, че коефициентът на изменение при началния пулс е сравнително най-висок.

Авторското участие в разработката е свързано с качествения и количествения анализ на резултатите и синтезирането на изводи, полезни за практиката.

8. Костов, К., Н. Докова, Ст. Кинов (2017) Особенности на натоварването в заниманията с физически упражнения при деца със специални образователни потребности, сп. Педагогика, vol. 89, number 9, ISSN: 0861-3982 (Print) 1314-8540 (Online), стр. 1275-1282

Физическото възпитание на учениците със специални образователни потребности има своите особености и това е съвсем логично и обяснимо. Известно е, че плътността на натоварването е индиректен (косвен) показател на физическото натоварване, понеже дава информация само за обема на натоварването, а не и за неговата интензивност. Все пак този показател е необходимото първо условие, за да се постигне оптимално физическо натоварване. Критерият за оптималност и достатъчност обаче е различен, когато

става въпрос за деца с ментална ретардация. Това е следствие не само от различията в психофизическото развитие на тези деца, но е продиктувано и от по-различните цели и „по-скромните“ задачи на физическото възпитание и спорта при децата с интелектуална недостатъчност. Двигателната активност и свързаното с нея физическо натоварване са незаменим фактор за правилното психофизическо развитие на подрастващите. Тя е еднакво необходима както за децата в норма, така и за тези с психофизически аномалии.

Цел на изследването е да се проучат особеностите в реализацията на физическото натоварване в урочната форма на занимание при деца със специални образователни потребности.

Наблюдавани са 58 урока, като е направена оценка относно натоварването по външните белези на умората и по пулсограмите, обща и моторна плътност, обем и интензивност. На базата на направения анализ на резултатите са изведени следните характерни особености:

- При тези деца на преден план изпъква процесът на обучение и възпитание и по-малко на двигателната, формиращата в морфо-функционално отношение, дейност;
- Тези ученици, по известни вече причини, по-трудно се организират, по-трудно осмислят създадените ситуации и предимно подражават на учителя, което налага повече и по-бавни обяснения, което се отразява върху моторната плътност на заниманията. Тя е с около 15-20 % по-ниска в сравнение с тази на уроците по физическо възпитание и спорт в масовото училище;
- Незадължителността на изискването за покриване на определени нормативи за физическа дееспособност и за постигане на начална спортна образованост (грамотност), както е в масовото училище, предопределя в немалка степен отношението на учителите и учениците към този предмет.

Авторското участие е свързано с теренното провеждане на изследването, както и с качествения и количествения анализ на резултатите.

Статии и доклади, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове

9. Докова, Н., (2019) Приемственост между предучилищното и училищното физическо възпитание, Сборник статии „Съвременното образование – условия, предизвикателства и перспективи“, ISSN 978-954-00-0200-2, Благоевград, стр.251-257

Предучилищното образование и възпитание, като първо ниво в нашата образователна система, реализира своята важна роля и предназначение главно в две посоки: • Да подпомогне интелектуалното, емоционалното, социалното,

нравственото и физическото развитие на детето, съобразно неговите възрастови особености, потребности и интереси. • Да подготви детето за успешно обучение в училище.

Училищното образование от своя страна трябва да изгради у подрастващите знания, умения и отношения, необходими за личностното им развитие през целия живот. От своя страна един от основните принципи, върху които се изгражда образователната система, е приемствеността. Тя е необходимата връзка между различните етапи в развитието на детето. Принципът на приемственост засяга както целите, задачите и методите на педагогическо взаимодействие в детската градина, така и на учебно-възпитателната работа в началното училище. В по-частен смисъл, приемствеността между образователното съдържание в детската градина и началното училище има важно значение за стимулирането на познавателната активност на децата, формирането на устойчив познавателен интерес и мотивация за учене. Една от основните задачи на приемствеността между предучилищна и училищна възраст е също да подпомогне прехода от ситуативната работа в детските градини към урочната организация в училище.

В контекста на гореизложения проблем е разгледан конкретно въпросът за приемствеността между предучилищното и училищното физическо възпитание, като важно условие за постигане на системност, ефективност и резултатност при двигателно обучение и формирането на физическата култура на подрастващите. Направен е съдържателен анализ в две основни насоки. Първо, от гледна точка на нормативно обусловените фактори – ДОС и учебни програми, които регламентират целта, задачите и съдържанието на физическото възпитание в образователната система. Второ, от гледна точка на т. нар. дидактически условия, които намират израз в учебно-техническата среда, методическото обезпечаване на учебния процес по физическо възпитание и педагогическата компетентност на учителя. Тези условия имат динамичен характер и оказват пряко влияние върху ефективността на реализирания учебен процес и постиганите образователни резултати.

Направените обобщения извеждат здравето и нормалното физическо развитие на детето като едно от най-важните условия за естествения и успешен преход към училище, за което, наред с други фактори, съдейства и физическото възпитание като педагогически процес. От друга страна, практическата реализация на прехода между предучилищното и училищното физическо възпитание, макар и нормативно регламентиран, зависи и от т. нар. дидактически условия, които имат пряко отражение върху качеството и нивото на постиганите образователни резултати.

Като приносен момент на разработката може да се посочи направената *педагогическа идентификация на нормативно обусловените фактори и*

дидактическите условия, засягащи осъществяването на приемствеността между предучилищното и училищното физическо възпитание.

10. Kinov, St., N. Dokova, (2018) Practical training of physical education and sports students in south-west university “Neofit Rilski”, VOSPITANIE, JOURNAL OF EDUCATIONAL SCIENCES, THEORY AND PRACTICE, vol.10, No. 14, ISSN: 1857-8705 (Online) pp. 26-29;

Докладът представя проблема за практическото обучение на студенти от бакалавърска програма „Физическо възпитание и спорт“. Като цяло търсенето на баланс между теоретичната и практическата подготовка на студентите е едно от големите предизвикателства пред изготвянето на учебни планове и програми във висшите училища, които подготвят педагогически кадри, а също така е и необходимо условие за непрекъснатото им усъвършенстване.

Целта на изследването е да се получи информация за нивото на практическите умения на студентите, като резултат от тяхната теоретико-методическа подготовка в университета. Използвана е експертна оценка въз основа на мнението на учителите – наставници на студенти по време на тяхната спортно-педагогическа практика.

Обект на изследването е базовата спортно-педагогическа подготовка на студентите, а предмет - процесът на тяхното практическо обучение.

В изследването взеха участие шестнадесет учители по Физическо възпитание и спорт от осем училища в гр. Благоевград, в които се провежда практическо обучение на студентите – спортни педагози.

Въз основа на получените резултати може да се обобщи, че методико-практическата подготовка на студентите е най-добра в областта на подвижните и спортните игри и най-слаба - по спорта гимнастика. Много добра оценка е дадена от базовите учители на организационните умения на студентите при провеждане на уроците по физическо възпитание и спорт. Важен момент е и много високата оценка на базовите учители за готовността на нашите спортно-педагогически кадри да бъдат конкурентоспособни на динамично развиващия се пазар на труда. Това от своя страна е индикатор за високото ниво на цялостната подготовка на студентите и гаранция за успешната им професионална реализация.

Авторското участие е пряко свързано с разработването на изследователския инструментариум, както и с анализа на получените резултати.

Основен приносен момент на разработката е, че резултатите са използвани като обратна връзка, насочена към подобряване на практическата подготовка на студентите – бъдещи спортни педагози.

11. Dokova, N., (2017) Emotional intelligence of physical education and sport teachers, Activities in Physical Education and Sport, ISSN 1857-7687(print), ISSN 1857-8950 (Online), Vol. 9 No. 1-2, pp. 18-19

Емоционалният интелект не е даденост, а е умение и като такава може да се развива. Развиването на социалните и емоционалните умения на хората като цяло се явява един от основните фактори за тяхното социализиране и емоционално включване сред останалите, от една страна, а от друга страна - тези умения допълват и подпомагат професионалното развитие и израстване на работното място. Тези умения са от изключителна важност в работата на учителя и взаимодействието му с ученици, родители, колеги и институции, имащи отношение към работната му среда.

В контекста на гореизложеното обект на изследване е емоционалната интелигентност на учителите по физическо възпитание и спорт, а предмет съответно равнището и развитието на техните социално-емоционални умения.

Целта на проучването е да се установи нивото на емоционалната интелигентност на спортните педагози както тяхна личностна характеристика и условие за успешната им професионална реализация.

Изследването е проведено в рамките на научноизследователски проект „Значение на социално-емоционалните умения за успешната професионална реализация на учителя“. В проучването са взели участие 25 спортни педагози, от които 14 старши учители и 11 учители от Благоевград. За нуждите на изследването е използвана стандартизирана тестова батерия за оценка на емоционална интелигентност (по Робърт Ууд и Хари Толи, 2007).

Като обобщение може да отбележим, че изследваните учители по Физическо възпитание и спорт демонстрират сравнително високо ниво на развитие на социално-емоционалните си умения, което подпомага педагогическата им дейност. Като цяло успешните педагози са емоционално интелигентни, те се осланят на емпатичния подход в учебния процес, в резултат на което се изгражда доверие и взаимно уважение между учителя и учениците.

12. Dokova, N., (2017) Material and technical, methodological and staff provision of physical education in the kindergarten , Physical Education, Sport, Kinesitherapy Research Journal, 2(3), Art.19, ISSN 2534-8620 (Online), pp. 136-139.

Качеството на образователно-възпитателния процес по физическо възпитание в голяма степен зависи от материално-техническото, методическото и кадровото обезпечаване в практиката. В контекста на този проблем целта на проучването е да се установи какъв е статутът на образователното направление „Физическа култура“ в сравнение с останалите педагогически дейности в детската градина. Обект на изследване е предучилищното физическо

възпитание, а предмет - материално-техническото, методическото и кадровото обезпечаване на физическото възпитание в системата на предучилищното образование.

Очертаните тенденции показват, че материално-техническата спортна база в детските градини на този етап не е в добро състояние, а учебно-техническите средства са недостатъчни. Като се добави и липсата на системни мерки за повишаване квалификацията по физическо възпитание на педагогическите кадри може да заключим, че статутът на образователното направление „Физическа култура“ в системата на предучилищното образование е все още изключително нисък в сравнение с другите педагогически дейности в детската градина. Това състояние безспорно се отразява неблагоприятно върху правилното психофизическо развитие на детето от предучилищна възраст.

13. Dokova, N., M. Guberova, (2017) Anthropometric characteristics of preschool children, Physical Education, Sport, Kinesitherapy Research Journal, 2(2), Art. 11, ISSN 2534-8620 (Online) pp. 77-81.

В статията е представен сравнителен анализ на данни за ръст и тегло на днешните деца в предучилищна възраст с тези от Националното измерване (НИ), проведено през 80-те години на 20. век. Получените резултати показват, че днес децата са със сравнително по-висок ръст и телесно тегло в сравнение с техните връстници от преди 30 години. Също така е направена индивидуална оценка на ръста и теглото на изследваните деца на базата на норми за съответната възраст и пол. Въз основа на резултатите е установено, че преобладаващата част от децата попадат в диапазона „норма“ по отношение на изследваните антропометрични показатели. В заключение е обобщено, че още в този ранен период на детското развитие е необходимо да се вземат адекватни, системни и навременни мерки, свързани с двигателната активност и хранителните навици на децата, с цел превенция на негативните последици за здравето на подрастващите в следващите възрасти.

14. Докова, Н., Ст. Кинов, (2017) Кариерното развитие на българските учители и другите педагогически специалисти (условия и перспективи), Сборник статии "Усъвършенстване на подготовката и квалификацията на педагогическите специалисти в съвременното образование", Благоевград, ISBN: 978-954-00-0116-6, стр. 524-538.

В доклада е разгледан въпросът за квалификацията и кариерното развитие на педагогическите кадри в България. Представени са резултатите от анкетно проучване с 204 педагогически специалисти относно перспективите за кариерно израстване в образователната система. Очертана е тенденцията, че системата за

повишаване квалификацията на педагогическите специалисти се нуждае от усъвършенстване, т.е. не функционира оптимално. Същевременно като главен стимул за повишаване на квалификацията се определя преди всичко постигането на по-високи резултати в педагогическата дейност.

15. Dokova. N., (2017) Functions of physical education at preschool age, Physical Education, Sport, Kinesitherapy Research Journal ISSN 2534-8620 (Online), 2(4), Art. 21, pp. 149-151.

В доклада е разгледан въпросът за целта и задачите на физическото възпитание в детската градина. Идентифицирани и условно разделени са неговите функции в предучилищна възраст. Направен е съдържателен анализ на отделните функции, като е изведена специфичната роля на всяка една от тях за правилното психофизическо развитие на децата. Подчертана е водещата роля на оздравително-профилактичните функции на физическото възпитание за правилното физическо развитие на децата в този кратък предучилищен период. В заключение е обобщено, че функциите на физическото възпитание са относително независими, но са и тясно свързани, поради което трябва да се обърне особено внимание на тяхната взаимообусловеност. Само при комплексното им въздействие детето придобива необходимата основа за по-нататъшно всестранно, не само физическо, но и духовно развитие.

Като основен принос на разработката може да се посочи направената класификация и съдържателна обосновка на функциите на предучилищното физическо възпитание, която допълва рамката на утвърденото триединство за неговата образователната, възпитателна и оздравителна насоченост.

16. Dokova, N., St. Kinov, (2017) Socio-emotional skills of university students - sports pedagogues, KNOWLEDGE- International Journal, ISSN: 2545-4439, Vol.20.4, pp.2015-2020.

Наред с придобиването на конкретни знания в сферата на дадената професионална област бъдещите учители трябва да доразвият и обогатят своите социални и емоционални умения с цел по-успешната им професионална и личностна реализация. В този контекст, в рамките на научноизследователски проект „Значение на социално-емоционалните умения за успешната професионална реализация на учителя“, проведохме изследване с цел установяване нивото и динамиката в развитието на такъв вид умения на настоящи и бъдещи учители. С цел получаване на обективни данни използвахме стандартизирана тестова батерия за емоционална интелигентност (по Робърт Ууд и Хари Толи, 2007). Авторите на тази тестова батерия определят емоционалната интелигентност като емоционална зрялост, включваща определени качества и компетентности като: самоконтрол, самопознание, мотивация, емпатия, емоционални умения, уместност на действията. В настоящото изследване поставяме акцент върху способностите за самоконтрол,

самопознание и социални умения на бъдещите спортни педагози. Контингент на проучването ни са студенти (1. курс и 4. курс) от специалност „Физическо възпитание и спорт“ в Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград, България. Нашият интерес беше насочен към установяване равнището на емоционалната интелигентност на студентите, бъдещи спортни педагози, както и до каква степен теоретико-методическата подготовка в университета подпомага развитието на социалните им и емоционални умения.

Резултатите от изследването разкриват, че студентите от специалност „Физическо възпитание и спорт“, както и всички изследвани студенти от другите педагогически специалности, демонстрират сравнително високо ниво на развитие на социално-емоционалните си умения, което според нас е и предпоставка за успешната им професионална реализация. Динамиката в някои от показателите е признак, че студентите се учат и развиват както своите знания, така и общата си емоционална интелигентност.

17. Dokova, N., St. Kinov, (2016) The sports-pedagogical literacy of primary teacher, Physical Education, Sport, Kinesitherapy Research Journal, ISSN 2534-8620 (Online), 1(3), Art. 18, pp. 95-106

В доклада е представено проучване относно теоретико-методическата и практическа компетентност на началния учител за провеждане на ефективен учебен процес в часовете по Физическо възпитание и спорт. Обект на изследване е общата професионална подготовка по физическо възпитание и спорт на началния учител, а предмет – неговата спортно-педагогическа грамотност. Контингент на изследване са 36 начални учители, водещи предмета „Физическо възпитание и спорт“.

Като цяло резултатите от изследването разкриват няколко основни негативни тенденции като:

- Подценяване възможностите на този учебен предмет да образова и развива познавателните способности на учениците;
- Епизодично прилагане на методи за интензификация на обучението, като индивидуален подход, проблемно обучение, поставяне на задачи за самостоятелна работа и др.;
- Липса на системен текущ контрол в учебния процес по физическо възпитание и спорт.

От своя страна очертаните тенденции са показател за наличието на пропуски в спортно-педагогическата подготовка на началните учители по отношение практическото реализиране на функциите на ФВС като учебно-познавателен процес в училище.

18. Kostov, K., St. Kinov, N. Dokova, (2016) Corrective gymnastics in the physical education lessons with students in special schools for mentally

В цялостната педагогическа система от въздействия върху учениците с умствена изостаналост, с оглед на по-лесното им включване и професионална ориентация, основно място в учебно-възпитателния процес в помощното училище заема и организираната двигателна активност. В различните форми на реализация тя се явява незаменяемо средство за постигане на по-голяма ефективност на образованието и възпитанието при учениците със специални образователни потребности. Водещи в учебния процес по физическо възпитание при учениците със специални образователни потребности са неговите оздравително-профилактични функции, насочени към профилактика и корекция на някои аномалии на опорно-двигателния апарат като гръбначни изкривявания, дисхармония между различните антропометрични показатели, плоскостъпие и пр.

В тази връзка са представени някои експериментални резултати относно възможностите за профилактика и корекция на вече съществуващи деформации на гръбначния стълб - основно сколиоза, с помощта на специално подбрани гимнастически упражнения с изправителен характер.

19. Докова, Н., (2014) Практическото обучение на студентите от специалност "Физическо възпитание и спорт"- количествена и качествена характеристика, Сборник статии "Професионално-педагогическа подготовка в контекста на образователните реалности и тенденции", ISBN: 978-619-160-429-6, София, стр. 253-259;

Докладът поставя акцент върху практическото обучение на студентите от специалност „Физическо възпитание и спорт“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Представена е качествена и количествена оценка на различните форми на практическото обучение по следните показатели:

- Общ хорариум на практическото обучение по учебен план;
- Дял на практическото обучение спрямо задължителната аудиторна заетост на студентите;
- Дял на практическото обучение спрямо избираемата аудиторна заетост на студентите;
- Организация на практическото обучение;
- Оценяване на практическото обучение.

Направен е също и сравнителен анализ с учебните планове на други висши училища в страната. В заключение е очертана препоръка за повишаване качеството на подготовката чрез акцентирание в по-голяма степен върху формите за реализиране и проверка на самостоятелната работа на студентите.

- 20. Костов, К., Н. Докова, (2014) Мониторинг върху учебния план на специалност "Физическо възпитание и спорт", Сборник статии "Професионално-педагогическа подготовка в контекста на образователните реалности и тенденции", ISBN: 978-619-160-429-6, София, стр. 114-122;**

Докладът представя една задълбочена качествена оценка на квалификационната характеристика и учебния план на специалност „Физическо възпитание и спорт“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Изведени са на преден план основните фактори, които имат пряко или косвено отношение и влияние върху резултатите от обучението на студентите. Като основни фактори са посочени:

- ясно очертани „академични стандарти по специалността“;
- осигуряване на необходимата, отговаряща на съвременните изисквания „учебна документация“;
- тясно квалифициран „академичен състав“, осигуряващ обучението;
- съответстваща на съвременните изисквания „материална и информационна база“;
- добра организация и провеждане на учебния процес;
- съвременни интерактивни методи за преподаване и усвояване на учебния материал;
- реализиране на тясна взаимовръзка на преподавания учебен материал с последните постижения на науката в дадена област;
- адекватни методи за проверка и оценка на резултатите от обучението и тяхното системно прилагане;
- „обратна връзка“ за изучаване на „студентското мнение“ за протичането на този процес, обусловен от активността на двете страни в обучението;
- периодична оценка на потребителите и обществеността за качеството на обучение.

В заключение са направени препоръки за подобряване на обучението чрез оптимизиране на учебната документация и цялостната организация на дейностите.

- 21. Костов, К., Н. Докова, (2014)Към въпроса за статуса на спортната наука и нейните методологически начала , сп. Спорт и наука, ISSN: 1310-3393, Извънреден брой 6, стр. 44-54;**

В статията е разгледан въпросът за методологическата рамка на спортната наука. В съдържателен план са представени някои обосновки относно обекта и предмета на спортната наука. В заключение е посочено, че социалният феномен „спорт“ може да бъде изследван и изучаван цялостно, системно и задълбочено само ако към него се подходи комплексно и със средствата и методите на „единната наука за спорта“ – спортология.

- 22. Костов, К., Н. Докова, (2013) Моделирането като подход и изследователски метод във физическото възпитание, спорта и кинезитерапията, Годишник Педагогическата наука- теория и практика, ФП, ЮЗУ"Н. Рилски" , ISSN: 1314-9997,кн.1, стр. 85-99.**

Моделирането като изследователски подход и метод намира широко приложение в теорията и практиката на физическото възпитание, спорта и кинезитерапията. В статията се прави каузален анализ на различните възможности за приложение на моделирането в тези научни области и са разгледани особеностите на различните видове модели. Направена е също така и кратка компаративистка ретроспекция на възникването на моделирането като изследователски подход и метод в науката.

- 23. Джорова, Б., Н. Докова (2010) "Студентите със специални образователни потребности – реалност и предизвикателства за висшето образование", Сборник материали "Студентите със специални образователни потребности – подкрепа за качествено образование и достоен живот", ISBN: 978-954-680-656-7, Благоевград, стр. 81-89;**

В статията се коментира възможността за интегриране на лицата със специални образователни потребности в и чрез образованието. За реализирането на тази идея от съществено значение е създаването на подкрепяща образователна среда в институциите на всеки етап от образованието – детска градина, училище, университет. В статията са представени резултатите от проведено изследване, което цели проучване на условията за образование на лица със СОП в университета и конкретно: отношението на преподавателите към тези студенти и тяхната професионална компетентност за работа с тях, отношението на студентската общност към колегите им със специални образователни потребности, ефективността на образователния процес при студентите със СОП, съществуващите в университета условия за достъп на студентите със СОП до библиотечните ресурси. Логично на поставените задачи е избран и контингентът на изследване: университетски преподаватели, студенти и специалисти от библиотечните звена. Направени са съответните изводи и препоръки, които главно насочват към необходимостта от използване на технологии, съответстващи на индивидуалните потребности на студентите със СОП и запознаването на преподавателите с конкретни образователни технологии с цел взаимодействието със студентите със СОП да бъде пълноценно и за двете страни: обучаващ – обучаван.

- 24. Докова, Н., Ст. Кинов, (2009) "Докторантът – субект на обучението в третата степен на висшето образование", Сборник материали "Третата степен на висшето образование", ISBN:978-954-680-622-2, Благоевград, стр. 81-95.**

Докладът представя проучване относно съвременните характеристики на третата образователна степен, статута на докторанта и неговото отношение към процеса на учене, изследователска и педагогическа дейност. Въз основа на резултатите от анкетното проучване са очертани някои насоки на работа, свързани с административното обслужване, информационната среда и езиковата подготовка на докторантите, с цел подобряване на условията, в които протича тяхното обучение.

SCIENTIFIC WORKS SUMMARIES

FOR PARTICIPATION IN A COMPETITION FOR ACADEMIC POSITION
"DOCENT"

professional field 1.3. Pedagogy of education in... (Theory and methodology of physical education), published in the State Gazette issue 42 from 12.05.2020 from Southwest University "Neofit Rilski" for the Department "Theory and Methodology of Physical Education" requirements at the Faculty of Pedagogy

Blagoevgrad,

2020

S U M M A R I E S

Publications of Chief Assistant professor Nevyana Dokova Dokova, PhD participant in a competition for the academic position "Docent", professional field 1.3. Pedagogy of education (Theory and methodology of physical education)

Twenty-four publications are summarized and submitted for review by the Scientific Jury determined by order of the Rector of Southwest University "Neofit Rilski". The publications are divided into sections and are as follows:

- two monographs - one independent and one co-authored;
- one textbook and two co-authored textbooks;
- one independent study;
- eighteen publications in collections and magazines in Bulgaria and abroad - five independent and thirteen co-authored, first author in five.

I. MONOGRAPHS

1. **Dokova, N., (2017) The educational functions of physical education, University publishing house: "Neofit Rilski", Blagoevgrad, ISBN: 978-954-00-0145-6; p.127**

Conceptually, the monographic research is directly related to the dissertation, further developing and upgrading the concept of the educational functions of physical education in primary school. Hereof, the research vision presented in the monograph is focused on the following main points:

- First, studying the physical education`s educational functions in primary school in order to experimentally study their impact with different didactic methods and techniques on cognitive activity and the level of students`s sports education.
- Second, researching educational content and the organizational structure of the physical education system in primary school in Bulgaria and abroad.
- Third, considering the problem of continuity between preschool and school physical education as a basic basis for the formation of sports education of adolescents.

In the context of the above, we can add that the integrative nature of school physical education and the ability of this process to develop both motor and cognitive students, while having a positive effect on their health, determines the relevance and social dimension of this monograph.

Prior studies indicated that physical education was always a part of the system of education and upbringing of adolescents, but at the same time gave us reason to believe that the possibilities for the realization of its educational nature in terms of the formation of physical (sports) culture (literacy) are not fully revealed in students. This gives us reason to raise the thesis that the educational process of physical education in primary school would be significantly more effective and more beneficial for the

future personal development of students, if implemented comprehensively and fully its educational functions..

The factology analysis in theoretical and applied aspect in connection with the studied issues outlined the subject area of the research. In brief, it can be defined as a study of the essence of educational functions and revealing the possibilities for their implementation in the practice of school physical education in the initial stage of the basic educational degree.

Thus outlined **SUBJECT** of the research and the necessity for its direct connection and subordination with the **OBJECT** of the research necessitate to formulate as such the physical education in the primary school as a specific pedagogical process and its possibilities for developing the cognitive abilities of students by realizing its educational functions.

In the context of the manifested scientific intentions, **the goal** of the present research is aimed at optimizing the teaching process of physical education in primary school through research, systematization and experimentation of different approaches and possible methodological solutions for more effective implementation of its educational functions.

Structurally, the monographic study includes a preface, three chapters, a conclusion, and references.

The introduction to the book substantiates the social and scientific relevance of the problem, as well as the methodological components of the research concept.

In the **first chapter** a theoretical analysis is made regarding the place of educational functions in the theory and practice of physical education (historical review). The purpose and tasks of physical education are considered, outlining some modern aspects that characterize the setting and content of education in the subject in primary school at home and abroad.

Chapter two deals with the issue of continuity between preschool and school physical education as a basis for building the physical culture of adolescents from an early age. The target orientation of the educational field "Physical Culture" in the context of the latest regulatory changes is presented. Special attention is also paid to the material, technical, methodological and staffing of physical education in kindergarten.

Chapter three is devoted to the experimental research and the results obtained from it, an attempt is made to understand acutely the aspect of the educational functions of physical education and on this basis to reveal more effective pedagogical techniques and solutions for their purposeful and complex implementation in primary school.

The proposed *Model for realization of the educational functions of physical education in the primary school* with the presented grounds for development, conceptual parameters and methodical instructions *can be defined as a contribution. The pedagogical identification of the normatively conditioned factors and the didactic conditions, concerning the realization of the continuity between the preschool and school physical education, is also a contributing moment in the development. Another*

important point is the classification of the functions of preschool physical education in unison with modern aspects and regulatory changes in preschool education.

2. Kostov, K., N. Dokova, St. Kinov, (2017) **Physical education in primary school, Blagoevgrad, ISBN: 978-954-00-0110-4;**

The conceptual concept of the monographic study is focused on the following main points:

- First: revealing the integrative essence of physical education in primary school and experimental study of its multidirectional functions as an organized sports-pedagogical process and activity for purposeful impact on the development of primary school students.
- Second: study of the organizational structure of the system of physical education in primary school at home and abroad.
- Third: research of the influence of the factor “orientation of the professional qualification” on the realization of the separate functions of the physical education in the primary school.
- Fourth: an innovative look at the means, methods and forms of exercise.
- Harmonization of development and control in the process of training in physical education and sports.

In the context of the above we can assume that the many varieties of physical activity are the basis of the harmonious development of adolescents and are a guarantee for the complex impact of physical education as a pedagogical process and activity in building the child's personality. Taking into account the fact that the upbringing and development of adolescents is a multifaceted process, properly conducted school physical education is a significant and comprehensive factor in this process. It directly or indirectly affects not only the other components of development, but it is assumed that it is an important factor for their harmonization. Our targeted preliminary studies have shown that in the range of psychological and pedagogical tools for educational interactions and effects on students, physical education in primary school age has a strictly specific role in today's learning and lifestyle. It is obvious that there is no other activity and factor that can so directly influence and change some of the parameters of physical, motor and psycho-emotional development and improve the ability to control their own movements, relying on the triad "necessary - useful - pleasant". The direction of development of modern society is such that the role of purposeful physical activity of adolescents will increase more and more as an indispensable alternative to all other activities in school and outside it, related mainly to intellectual effort and motor insufficiency.

In primary school, all other learning activities have, above all, strictly defined cognitive goals and tasks, associated mainly with a pronounced mental (sensory, mental) load, increased psycho-emotional stress and pronounced motor passivity. Only physical education as an organized pedagogical process and activity is called, and has the means to not only satisfy the natural and biological need for movement, but also to harmonize the motor and intellectual activity of students. The said so far gives us reason to raise **the thesis** that the educational process in primary school would be significantly more effective provided that the full potential of physical education is

used not only to positively affect the psychophysical development of students, but also to establish of a healthy balance between different school activities.

In unison with the considered scientific problem, **OBJECT** of the monographic research is *the physical education, analyzed as a social phenomenon, realized as a purposeful pedagogical process and realized with various sports activities in the educational system of the primary school*, and **SUBJECT** - the discovery and study of its integrative essence , its multidirectional functions, as well as the means, methods and forms for its optimal realization as a process and activity, together with the control of this activity.

In the context of the declared scientific intentions, the **GOAL** of the present research is indirectly related to the improvement of the educational work in physical education in primary school age, in terms of both the educational content and teaching methodology, as well as in terms of teacher qualification.

In the monographic study we consider the achievement of this goal in connection with the need **to justify physical education as a complex biosocial phenomenon, process and activity, detection and experimental verification of its multidirectional functions, as well as to present pedagogical solutions for optimal use of tools, methods and forms of physical education in school practice with young students, along with the control of all this activity.**

In the *introduction* of the book we have substantiated on the one hand the need for such research, and on the other our idea and scientific grounds for applying the holistic approach in researching and presenting the sources, scientific literature and conceptual scientific theses and pedagogical solutions.

Chapter one presents varied information about physical education as a phenomenon, process and activity, the emergence and development of its theory and practice and clearly outlines the state and trends in the development of modern physical education in primary school on the basis of a number of regulations with national and international character.

In the second chapter of the work the question of the essence of physical education is considered and a conceptual model of its integrativeness is presented, arguing its philosophical, biosocial and psychological-pedagogical essence. A number of experimental studies have been presented proving the availability and multidirectionality of the influences on students related to their morphofunctional and personal development.

The third chapter is devoted entirely to physical activity as a factor of development with its quantitative and qualitative characteristics and physical activity as its most characteristic feature.

The fourth chapter examines in detail the three most important and supporting "pillars" on which the whole methodology of physical education is built, particularly the **means, methods and forms**, along with the fundamental and didactic principles of physical education.

Chapter five is devoted to the motor training and motor abilities of primary school students, indicating the necessary knowledge about the means and methods for their development in primary school age.

The sixth chapter deals with the issue of control of the results of the conducted educational work, paying special attention to the system for assessment of students' achievements, control over physical activity and physical fitness with assessment of its harmony, as well as the presented regression models for measurement and forecasting with a test battery for its verification and evaluation.

An expansion of the theoretical and methodological basis for the analysis of physical education in *its socio-pedagogical dimensions as a phenomenon, process and activity and enrichment of the age theory and methodology of physical education can be pointed out as a contribution moment in the development, and on this basis an expected professional resonance. education with new perspectives on the nature and multifaceted effects of physical education on primary school students.*

II. TEXTBOOKS AND TEACHING MANUALS

- 3. Kostov, K., V. Margaritov, V. Tsvetkov, N. Dokova, St. Kinov, M. Klechorov, (2019) Theory and Methodology of Physical Education, Blagoevgrad, ISBN 978-954-00-0193-7; p.246**

The textbook has been developed in accordance with the bachelor's programs in "Theory and Methodology of Physical Education" for students majoring in sports at public universities. It can also be used by students in "Preschool and primary school pedagogy", "Primary pedagogy and foreign language", "Special pedagogy", as well as by teachers of physical education and sports from I to XII grade. Along with the main program material, topics providing innovative knowledge about physical education and sports such as social phenomena and purposeful physical activity are included, which can be used by students and specialists in master's and doctoral programs, as well as by a wide range of specialists, interested in sports pedagogy.

This textbook is structured and logically arranged in three parts. The first part deals with the general issues of the theory and methodology of physical education, related to the acquaintance and clarification of the fundamental categories and concepts in this field of knowledge. The principles, methods, forms, basic and additional means for realization of organized learning process or of independent activities with physical exercises and sports are also considered. The second part is devoted entirely to the peculiarities of the use of physical exercises and the implementation of this process in preschool and school age. The third part deals with some issues related to the preparation of students for research, as well as the organization and implementation of their practical training and independent work to achieve the necessary competence for a future teacher of physical education and sports.

The emphasis of the author's participation in the textbook is the consideration of physical education as a phenomenon, process and activity through a presented conceptual model of its integrativeness (Chapter Two). A classification of the functions of school physical education is also made, indicating their essential aspects and opportunities for implementation in practice.

Another author's participation is presented in a separate chapter, examining the theoretical and methodological features of preschool physical education (Chapter Eight). In terms of content, emphasis is placed on the purpose, tasks and functions of physical education in preschool age. Attention is paid to the specifics of the application of the means, methods and forms of physical education in preschool age and the relevant methodological guidelines are indicated.

- 4. Author's team, "Wonderful World" Program Book for the teacher for IV preparatory age group 6-7 years, (2018), Prosveta, Sofia, ISBN: 978-954-01-3548-9**
- 5. Author's team, "Wonderful World" Program Book for the teacher for III preparatory age group 5-6 years, (2018), Prosveta, Sofia, ISBN: 978-954-01-3547-2**

The author's participation in the program system "Wonderful World" is related to the development of pedagogical technology for the implementation of educational direction "Physical Culture" in the third and fourth age groups. The presented theoretical and methodological guidelines and the planned annual thematic distribution are in line with the normative changes concerning the regulation of new State educational standards in individual educational areas, increasing the time for purposeful physical activity in kindergarten and the inclusion of more elements of sports games in preschool content. physical education.

The program system "Wonderful World" is based on the integrative content, developed thematically, as the topics for each week of school time are common to all educational areas. This approach provides an opportunity for the discovery and implementation of interdisciplinary links in the course of the educational process.

Regarding the educational field "Physical Culture", 96 pedagogical situations are planned for the third and fourth preparatory groups, mainly from the cores "Innate-applied motor activity" and "Sports-preparatory motor activity". As per the systematic and integrated approach observation, the relevant topics and expected results for each activity are specified. Methodological guidelines are provided to help the teacher. Special attention is noted to the purposeful work for the development of the motor qualities of the children and the measurement of their physical capacity.

III. STUDIES

6. **Dokova, N., (2018) The pedagogical process of the physical education in the elementary school (comparative-historical analysis), Physical Education, Sport, Kinesitherapy Research Journal, 3(1), Art.1, ISSN: 2534-8620 (Online), pp.01-15;**

The study presents a comparative-historical analysis for the creation of organized and purposeful motor activity from ancient times to nowadays. A historical retrospective of the normative regulation has been made and it contains special characteristics of the educational process on physical impact in the primary school. Various tendencies have been presented in this regard and the trade of the pedagogical process in the subjects "Physical Education and Sports" in the educational system.

A brief historical and chronological reference gives us a basis for a summary that in a period of affirmation of physical education as a subject, its content is mainly educational and moral-educational orientation. Scientific researches during this period, connect mainly with the learning process and develop principles and methods to support school practice. With the development of theoretical thought and research, physical education begins to be considered from a multidirectional spectrum with an emphasis on the biological and constructive impact of this pedagogical process. Sport is widely used in school physical education. Concepts such as high motor density, contents and intensity of the load in the lesson become one of the leading indicators of its quality. The reorganization of the physical education system, which began after 1989, led to a new approach in the process of teaching the subject, aimed primarily at increasing the role of educational orientation as a determining condition for the formation of the student's physical culture. With the adoption of the Law on Preschool and School Education and the introduction of new State Educational Standards for general education, the modern look of school physical education is associated with directing efforts to increase not only its educational status but also its rehabilitation and social importance for the physical development and personal formation of adolescents.

As a contribution point here can be pointed out the derivation of a procedural model characterizing the complex nature and impact of physical education as a subject.

IV. ARTICLES IN BULGARIA AND ABROAD

7. **Kostov, K., St. Kinov, N. Dokova, B. Kostova (2016) Adaptation of 7-8 year old pupils to physical loads with a fixed dosage , Journal of Physical Education and Sport, 16(1), Art 42, ISSN: 2247-806X(Online), pp. 264-268;**

The main purpose of the study is establishment of the adaptation abilities of the cardio-vascular system to physical loading of certain dosage with the following

character and continuation: intensity 70-80% and continuation up to 1 minute; intensity 50-70% and continuation up to 3 minutes; intensity 30-50% and continuation up to 5 minutes. For measuring the pulse we used special sport-testers (heart rate monitor) with which we registered the change in pulse at the time of running, as well as for a five minute recovery period. We processed statistically the received results, as for this purpose we used prof. Kr. Krastev's idea (1998) to introduce the so-called "pulse measuring" coefficient. It means the distance passed in meters corresponding to one heart contraction at the time of the loading. This coefficient we called adaptation coefficient (Ac).

Conclusions

1. Runs of 200m (I of 70-80%), 400m (I of 50-70%) and 600m (I of 30-50%) are well endured by 7-8 years old pupils. Boys show a relatively better adaptation abilities. In all three runs the differences between both sexes in regard to the Ac are statistically true ($P > 0,999$). Our results are in the direction of established also by other authors fact, that the absolute indexes of the power and capacity of the work done with I of 50-80% in boys are better compared to that in girls.
2. In all three runs with the pointed out I, pulse values vary around the aerobic-anaerobic border for this age determined by physiologists around 180-190 beats/min. The adaptation coefficients (Ac), however, show best values in 200m runs, with a tendency to become worse with the increase in distance ($P > 0,95$).
3. Although in girls the recovery period is a little bit longer, in both sexes the pulse reaches its initial point at the end of the first minute. Something more, after that, at the end of the fifth minute, it even falls down under its initial values. A fact which, according to us, is a result more of psycho-emotional reasons, which bring about its higher values at the beginning before the run (120-130 beats/min.). In support to this supposition we may also point out that the coefficient of variation at the initial pulse is relatively highest (over 10-15% in boys and 20-25% in girls).

The author's participation is related to the qualitative and quantitative analysis of the results and the synthesis of useful conclusions for the practice.

8. Kostov, K., N. Dokova, St. Kinov (2017) **Features of loading with physical exercises in children with special educational needs, Pedagogy, vol. 89, number 9, ISSN: 0861-3982 (Print) 1314-8540 (Online), pp. 1275-1282**

The Physical education classes of students with special educational needs have itself peculiarities which is logical and explainable. It is well known that the load density is an indirect indicator for physical load because it gives information only for the capacity of the load and not for the intensity. Although this indicator is the necessary first condition for achieving optimal physical load. However, the criterion of

optimality and sufficiency is different when it comes to children with mental retardation. This is due not only to differences in the psychophysical development of these children, but is also dictated by the different aims and “more modest” tasks of physical education and sport in children with intellectual disabilities. The physical activity and the associated physical load are an indispensable factor for the proper psycho-physical development of adolescents. It is equally necessary for both normal children and those with psychophysical anomalies.

The purpose of the research is to study the peculiarities of physical activity's realization in the lesson form activity in children with special educational needs.

Fifty-eight lessons were observed, regarding the load according to the external signs of fatigue and the pulsograms, total and motor density, volume and intensity an assessment is made. Based on the analysis of the results, the following characteristics are determined:

- Regarding these children the process of education and upbringing stands out in the foreground and less of the motor, morpho-functional activity;

- These students, for some reason, find it more challenging to organize, more difficult to make sense of the created situations and mostly imitate the teacher, which requires more and slower explanations, which affects the motor density of activities. It is about 15-20% lower than that of the lessons in physical education and sports in the primary school.

- The requirement to meet specific standards for physical capacity and to achieve primary sports education (literacy) is optional, as in the mainstream school, largely determines the attitude of teachers and students to this subject.

Related to the author's research is the field research, likewise with the qualitative and quantitative analysis of the results.

9. Dokova, N., (2019) CONTINUITY BETWEEN PRESCHOOL AND SCHOOL PHYSICAL EDUCATION (theoretical analysis), In: Proceedings of the Seventh International Scientific Conference "Contemporary Education - Conditions, Challenges and Prospects" ISSN 978-954-00-0200-2, Blagoevgrad, pp.251-257

The scientific report examines the issue of continuity between preschool and school physical education in two main aspects. First, in terms of the normative factors - State Education Standard and curricula, which regulate the purpose, the tasks and the content of the physical education in the educational system. Second, in terms of the so-called didactical conditions, which are expressed in the educational and technical environment, the methodical provision of the physical education teaching process and the teacher's pedagogical competence. These conditions are dynamic and have a direct impact on the effectiveness of the achieved learning process and the educational outcomes.

10. Kinov, St., N. Dokova, (2018) Practical training of physical education and sports students in south-west university "Neofit Rilski", VOSPITANIE, JOURNAL OF EDUCATIONAL SCIENCES, THEORY AND PRACTICE, vol.10, No. 14, ISSN: 1857-8705 (Online) pp. 26-29;

In this paper, we present the problem about the practical training of students in bachelor program of physical education and sports. For the experiment's requirement is used an expert assessment on the basis of school teachers-mentors opinion of our students during their sports-pedagogical practice. The results were used for feedback aimed at improving practical training of physical education and sports students. 16 teachers-mentors from 8 schools in Blagoevgrad took part in the research.

The aim of our research is to obtain information about the students' level of practical skills as a result of their theoretical and methodological preparation at the university. In order to achieve this goal, we have identified the basic sporting and pedagogical training of the students as the objective of the study, and as a subject the very process of their practical training. Sixteen teachers of physical education and sports from eight schools in Blagoevgrad took part in the study, where practical training of students - sports pedagogues took place.

The practical training of students, the future sports pedagogues, into the real working environment, is an extremely important for their successful implementation on the labor market. This seems to be the major factor for transfer of the theoretical knowledge into the practical skills, aimed to the optimal planning and conducting the physical education and sports lesson. The present study served as feedback, aimed at finding weaknesses and improving students' training. In this context, a very good practical training in sports and movement games has emerged, as well as very good organizational skills for producing a physical education lesson. The training of gymnastics has emerged as a weak moment to the students' education which focused on the need to increase the methodological and practical classes in the curriculum of the Bachelor's program "Physical Education and Sports".

11. Dokova, N., (2017) Emotional intelligence of physical education and sport teachers, Activities in Physical Education and Sport, ISSN 1857-7687(print), ISSN 1857-8950 (Online), Vol. 9 No. 1-2, pp. 18-19

For the successful professional realization of the teacher it is important both his pedagogical training and the level of his emotional intelligence. In this context, within the framework of the research project "Importance of the social and emotional skills for the successful professional realization of the teacher", we conducted a study to establish the level and dynamics in the development of such skills of present and future teachers. In order to obtain objective data, we used a standardized test battery for emotional intelligence (Robert Wood and Harry Tolly, 2007). The authors of this test battery define emotional intelligence, such as emotional maturity, including certain qualities and competences such as: self-control, self-knowledge, motivation, empathy,

emotional skills, suitability of actions. In the present study, we put an accent on self-control, self-knowledge and social skills of sports pedagogues. The contingent of our study are 25 sports pedagogues from Blagoevgrad. Our interest was aimed at establishing the level of emotional intelligence of physical education and sport teachers as a factor for the successful professional realization.

12. Dokova, N., (2017) Material and technical, methodological and staff provision of physical education in the kindergarten , Physical Education, Sport, Kinesitherapy Research Journal, 2(3), Art.19, ISSN 2534-8620 (Online), pp. 136-139.

This report considers the material, technical and staff provision of the pedagogical process of physical education in the kindergarten. It was determined, after a conducted survey, that at this stage the material and technical sports facilities in the kindergartens are not in good condition, the educational and technical means are insufficient, and the systematic measures for qualification increasing of the pedagogical staff in physical education are inadequate.

13. Dokova, N., M. Guberova, (2017) Anthropometric characteristics of preschool children, Physical Education, Sport, Kinesitherapy Research Journal, 2(2), Art. 11, ISSN 2534-8620 (Online) pp. 77-81.

The article presents a comparative analysis of the growth and weight data of today's pre-school children with those of the National Measurement (NM) conducted in the 1980s. The results show that children now have a relatively higher height and body weight than their coevals 30 years ago. An individual assessment of the height and weight of the children studied was also made on the basis of age and gender norms. Based on the results, it was found that the majority of children were in the "norm" range with respect to the anthropometric indicators surveyed.

14. Dokova, N., St. Kinov, (2017) Career development of the bulgarian teachers and other pedagogical specialists (conditions and prospects), In: Collection. Improving the training and qualification of pedagogical specialists in modern education, Blagoevgrad, , ISBN: 978-954-00-0116-6, pp. 524-538.

At this article is reviewed a question of qualification and career development of pedagogical staff in Republic of Bulgaria. We present the results of questionnaire, held with 204 pedagogical specialists, regarding to the prospects for career development in the education system. Chief incentive for qualification improvement is primarily the achievement of higher results in teaching activity, was found.

- 15. Dokova, N., (2017) Functions of physical education at preschool age, Physical Education, Sport, Kinesitherapy Research Journal ISSN 2534-8620 (Online), 2(4), Art. 21, pp. 149-151.**

The research examines the purpose and tasks of the physical education in the kindergarten. Its functions at pre-school age are identified and conditionally divided. An instructive analysis of the individual functions has been made, deducing the specific role of each of them for the proper psychophysical development of the children.

- 16. Dokova, N., St. Kinov, (2017) Socio-emotional skills of university students - sports pedagogues, KNOWLEDGE- International Journal, ISSN: 2545-4439, Vol.20.4, pp.2015-2020.**

Alongside with acquiring specific knowledge in the field of any professional area the future teachers have to develop and enrich their social and emotional skills in order to achieve their more successful professional and personal realization. In this context, within the framework of the research project "Importance of the social and emotional skills for the successful professional realization of the teacher", we conducted a study to establish the level and dynamics in the development of such skills of present and future teachers. In order to obtain objective data, we used a standardized test battery for emotional intelligence (Robert Wood and Harry Tolly, 2007). The authors of this test battery define emotional intelligence, such as emotional maturity, including certain qualities and competences such as: self-control, self-knowledge, motivation, empathy, emotional skills, suitability of actions. In the present study, we put an accent on self-control, self-knowledge and social skills of future sports pedagogues. The contingent of our study are students (1-st course and 4-th course) of the specialty "Physical education and sport" at the South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria. Our interest was aimed at establishing the level of emotional intelligence of students upon their admission to the university, as well as whether there is an increase in graduating students in their Bachelor's degree.

- 17. Dokova, N., St. Kinov, (2016) The sports-pedagogical literacy of primary teacher, Physical Education, Sport, Kinesitherapy Research Journal, ISSN 2534-8620 (Online), 1(3), Art. 18, pp. 95-106**

The article addressed the issue of theoretical and methodological training of primary teachers in the field of physical education and sports. A survey of 36 primary school teachers who taught "Physical Education and Sport" (PES) was held. The main trend that has emerged is the existence of gaps in sports and pedagogical training of primary school teachers regarding the practical implementation of the functions of the PES, as an educational process at school.

- 18. Kostov, K., St. Kinov, N. Dokova, (2016) Corrective gymnastics in the physical education lessons with students in special schools for mentally retarded, Physical Education, Sport, Kinesitherapy Research Journal, ISSN 2534-8620 (Online), 1(1), Art. 1, pp. 1-5;**

In the whole system of impacts on students with mental retardation, viewing their more easy incorporation and professional orientation, basic place in the upbringing and educational process at the school for mentally retarded finds the physical activity. In the different forms of realization it is irreplaceable means for achieving greater effectiveness of education and upbringing of this kind of students. In the school physical education from the activities with physical element greatest application, find the game and gymnastics. The euphoria about the irreplaceable values of the game activity and the recommendations of some “capacities” that hardly the physical education of the students must be before all and mostly only a game, is on the way to lose its “actuality and originality”. With its characteristic peculiarities and specific impact, the gymnastic exercises solve a number of lawful-hygienic, educational and upbringing problems, as the necessity of solving corrective healing problems with great significance is outlined in students from schools for mentally retarded. Our preliminary investigations in this direction showed that this type of problems could be successfully solved only with the help of gymnastic activity and particularly with corrective gymnastic exercises. They are the most successful means for prophylactics and healing in many very characteristic and often met diseases with these students, of the locomotor system, for correction of the body stand, vertebral defects, disharmony between the different anthropometric indices, acquired flat foot, tight muscularity. Based on similar understanding, we conducted one-year experiment in the schools for mentally retarded in Blagoevgrad, in the village of Stob (Sofia region), in the village of Amahovo (Plovdiv region) and in Plovdiv. Our task was to check experimentally what are the possibilities for prophylactics or correction of already existing deformations of the vertebral column – basically scoliosis, with the help of specially selected gymnastic exercises with reformatory character.

- 19. Dokova, N., (2014) The practical training of students in "Physical Education and Sports" - quantitative and qualitative characteristics, Collection of articles "Professional and pedagogical training in the context of educational realities and trends", ISBN: 978-619-160-429-6, Sofia, page 253-259;**

The paper focuses on the practical training of students in "Physical Education and Sports" at SWU "Neofit Rilski". Qualitative and quantitative assessment of the various forms of practical training on the following indicators is presented:

- General hours of practical training according to the curriculum;

- Share of practical training in relation to the mandatory classroom workload of students;
- Share of practical training in relation to the elective classroom workload of students;
- Organization of practical training;
- Evaluation of practical training.

A comparative analysis is made with the curricula of other universities in the country. In conclusion, a recommendation is outlined for increasing the quality of the preparation by emphasizing to a greater extent the forms for realization and verification of the independent work of the students.

20. Kostov, K., N. Dokova, (2014) Monitoring the curriculum of the specialty "Physical Education and Sports", Collection of articles "Professional and pedagogical training in the context of educational realities and trends"', ISBN: 978-619-160-429-6, Sofia, page 114-122;

The paper presents a detailed qualitative assessment of the qualification characteristics and the curriculum of "Physical Education and Sports" at SWU "Neofit Rilski". The main factors are accented, that have a direct or indirect relation and influence on the results of students' education. To conclude, recommendations are made for improving the training by optimizing the training documentation and the overall organization of the activities.

21. Kostov, K., N. Dokova, (2014) About the sport science status and its methodological bases, Sport and Science, ISSN: 1310-3393, Vol. 6, pp. 44-54;

The question of whether a separate science of sport exists or studying this socially important human activity is a matter studied by other sciences, has always evoked interest and reflection among the scientific community that has interest in the theory and practice of sport. This article is an attempt to explain, to clear this controversial issue, as with the help of the necessary arguments we defend the thesis that social phenomenon "sport" in its integrality as implementation and result, in its unity as forms, means and methods of training, in its essence, as a specific part of the personal and social activities, developed, generally speaking, as a sports activity, is studied completely and thoroughly by "united sports science"-sportologiya.

22. Kostov, K., N. Dokova, (2013) Modeling as an approach and research method in physical education, sport and kinesitherapy, Yearbook of the Faculty of Pedagogy, Blagoevgrad, ISSN: 1314-9997, Vol. 1, pp. 85-99.

Modeling as a research approach and method is widely used in the theory and practice of physical education, sport and kinesitherapy. This article makes a causal analysis of the various possible applications of modeling in these research areas and in

it are discussed the characteristics of different types of models. A comparative flashback of the emergence of modeling as a research approach and method in science has also been made in this article.

23. Dzhorova, Bl. & Dokova, N. (2010) Students with special educational needs - a reality and a challenge for higher education. In: Collection. Students with special educational needs - support for quality education and a dignified life, Blagoevgrad, ISBN 978-954-68-656-7, 81-90.

The article discusses the possibility of integrating individuals with special educational needs in and through education. For the realization of this idea it is essential to create a supportive educational environment in the institutions at every stage of education-kindergarten, school, university. The article presents the results of a survey, which aims to study the conditions of education of people with SEN in the university and specifically: the attitudes of teachers to these students and their professional competence to work with them. The attitude of the student community to their colleagues with special educational needs, the effectiveness of the educational process for students with SEN, the existing in the university conditions for access of 55 students with SEN to library resources. Logically the tasks are selected and the contingent of research: university professors, students and specialists from the library units. Relevant conclusions and recommendations have been made which mainly refer to the need for the use of technologies corresponding to the individual needs of students with SEN and the introduction of teachers with specific educational technologies in order The interaction with the students with SEN to be fully for both sides learner-trainee.

24. Dokova, N., St. Kinov, (2009) "The doctoral student - a subject of education in the third degree of higher education ", Collection of materials " The third degree of higher education ", ISBN:978-954-680-622-2, Blagoevgrad, page 81-95.

The paper presents a study on the modern characteristics of the third educational degree, the status of the doctoral student and his/her attitude towards the learning process, research and pedagogical activity. Based on the results of the survey, some directions of work related to the administrative service, information environment and language training of doctoral students are outlined, in order to improve the conditions in which their training takes place.